RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890. Första Kammaren. N:o 19.

Onsdagen den 26 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet friherre *Åkerhielm* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående byte af mark mellan kronan och Örebro stad;

2:o) med förslag till förordning angående försäkring för olycksfall i arbetet; och

3:o) angående anslag till en riksförsäkringsanstalt.

Dessa kongl. propositioner blefvo härefter föredragna och på begäran bordlagda.

Justerades protokollet för den 19 i denna månad.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden.

n:o 40, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående tillstånd för Borås' jernvägsaktiebolag att af bolagets skuld till riksgäldskontoret afbetala 300,000 kronor m. m.;

n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående statsbidrag för utrotande af ollonborrarne inom Hallands och Kristianstads län;

n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en del utaf den s. k. lasarettstomten i Falun;

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändring i vilkoren för öfverlåtelse till Göteborgs stad af eganderätten till kronans andel i förra ostindiska kompaniets fastighet i nämnda stad; samt

n:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Vissefjerda Storegård n:o 1 i Kalmar län.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Stephens* under fjorton dagar från och med den 29 i denna månad.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran, följande den 24 innevarande mars bordlagda ärenden, nemligen: bankoutskottets utlåtande n:o 8 och memorial n:o 9, lagutskottets utlåtande n:o 34 samt Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4.

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 21 och 22 i denna månad bordlagda betänkande n:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 23, med förslag till förnyad förordning angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden.

Herr Reuterswärd: Jag anhåller att detta vigtiga betänkande, i hvilket flera olika slag af särskilda paragrafer förekomma, måtte få punktvis föredragas.

Herr statsrådet friherre von Essen: Instämmande uti hvad den föregående talaren yttrat i afseende på föredragningssättet får jag dock anhålla, att det måtte medgifvas att, under diskussionen om 1 §, densamma äfven måtte få utbreda sig öfver det hela utan att ingå i detaljer. Detta är nödvändigt af det skäl, att det eljest lätt skulle kunna inträffa, att en eller annan paragraf blefve söndertrasad och hela förslaget derigenom fölle. Jag anhåller derför, att man måtte få meddela upplysningar beträffande lagen i dess helhet och att diskussionen sålunda måtte få tagas i större utsträckning.

Herr grefven och talmannen: Jag får upplysa, att det alltid varit vanligt, när uti kammaren behandlats lagförslag af större omfång, att en talare vid hvarje särskild punkt egt att yttra sig öfver förslaget i dess helhet, dock så, att han ej fått begära proposition på beslut i någon annan än den föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen om sättet för föredragningen af ifrågavarande betänkande ansetts härmed slutad, beslöts att detsamma skulle sålunda företagas till afgörande, att först föredroges Kongl.

Maj:ts förslag i ämnet paragrafvis, derefter den föreslagna förordningens rubrik samt sist utskottets i betänkandet gjorda hemställan.

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

Kongl. Maj:ts förslag till förnyad förordning angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden.

Öfverskriften till art. I.

§ 1.

Herr statsrådet friherre von Essen: I skrifvelse till Kongl. Maj:t anhöll 1888 års Riksdag, att Kongl. Maj:t, i anledning af de beslut, Riksdagen fattat om ändringar i tulltaxan, täcktes, så fort ske kunde, inleda underhandlingar med norska regeringen om införande af sådana bestämmelser i mellanrikslagen, hvilka af Riksdagens omförmälda beslut påkallades. Dessa beslut afsågo, såsom vi veta, åtskilliga förändringar i tulltaxan, som skulle kunna föranleda till att, sedan de blifvit tillämpade, mellanrikslagen i dess dåvarande eller nuvarande skick gåfve anledning till åtskilliga oegentligheter, hvilka föranledde vinst på den uppkommande tulldifferensen. Det var sålunda detta, som Riksdagen afsåg. Riksdagens framställning till Kongl. Maj:t var i detta fall mycket begränsad och kunde möjligtvis, om den alldeles ordagrant följts, hafva föranledt till att ännu mindre förändringar i mellanrikslagen blifvit föreslagna, än dem som nu föreligga. Nu har likväl detta förslag gått något längre än hvad Riksdagens framställning gifvit anledning till. På grund af nyssnämnda skrifvelse blef frågan öfverlemnad till tullkomitén för frågans behandling. Tullkomitén tog densamma om hand, sedan den inhemtat upplysningar af åtskilliga yrkesidkare, handelsnämnder och fabriksföreningar, från hvilka komitén fick emottaga 48 särskilda svar. Med dessa materialier till hjelp började arbetena inom komitén, som samtidigt, i enlighet med det berättigande Kongl. Maj:t dertill lemnat, med sig adjungerade ytterligare 7 särskilda yrkesfabriksidkare. Efter åtskilliga öfverläggningar kom tullkomitén till ett förslag, hvarom dess flertal förenade sig. Dock hade några af komiténs ledamöter en afvikande mening, särskildt ett par af dem, hvilka önskade att den s. k. halftullen skulle tillämpas. Detta förslag öfverlemnades nu till kommerskollegium och generaltullstyrelsen att deröfver afgifva yttrande. De båda embetsverken voro så till vida skiljaktiga, att chefen för tullstyrelsen bibehöll den ståndpunkt, han såsom ledamot af komitén intagit, nemligen halftullsystemet, såsom enkelt och lätt tillämpligt och såsom varande en öfvergång till hvad som varit före 1874, då den friare tullagstiftningen infördes. Kommerskollegium hade ett annat, ett alldeles nytt förslag, hvarigenom man skulle kunna påräkna en varaktigare grund för tullagstiftningen gent emot Norge, en mellanrikslag som kunde ega bestånd, äfven om tulltaxan komme att undergå ytter-

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

ligare förändringar under årens lopp. Det hade också utan tvifvel varit önskvärdt att kunna uppnå en sådan mellanrikslag, som icke hade behof af förändringar, äfven om tulltaxan skulle komma att än ytterligare förändras. Men det mötte ganska stora svårigheter, snart sagdt från alla håll, när det kom i fråga att tillämpa dessa principer. Det hade tör hända icke varit omöjligt att här kunna frambringa något resultat i den ena eller andra rigtningen, i syfte att förläna mera varaktighet åt mellanrikslagen, om ej ett väsentligt hinder legat deruti, att när först dessa förarbeten kommo fram, så skulle de sedan delgifvas Norges regering. Norge skulle se till, huruvida dessa stora förändringar kunde accepteras från dess sida, Norge hade ju rättighet att göra en lika grundlig utredning af frågan som den, hvilken här egt rum genom hörande af myndigheter, fabrikanter o. s. v., samt att sätta till en komité för ärendets vidare behandling, och allt detta skulle hafva föranledt en tidsutdrägt, som gjort det omöjligt att för denna Riksdag framlägga något förslag. Man kunde deremot antaga, att riksdagen med stort missnöje skulle hafva sett att ej ett förslag, som åtminstone för den närmaste framtiden kunde afhjelpa de öfverklagade olägenheterna, framkommit, hvadan detta skäl varit en hufvudsaklig anledning till att detta förslag i dess nuvarande form blifvit framställdt. Att det framkommit sådant, som det nu föreligger, förklaras deraf, att flertalet af dem, som haft befattning med frågans utredning, hafva i hufvudsak förenat sig om dessa punkter. Sedan en sådan grundlig, förberedande utredning gjorts, öfverlemnades frågan till tre af Kongl. Maj:t valda ombud att med tre ombud från Norge vidare underhandla. Dessas arbeten pågingo under några månader, under hvilken tid chefen för finansdepartementet var i tillfälle att ständigt mottaga meddelanden om förhandlingarnas förlopp. Sedan ombudens förhandlingar afslutats, och man enats om hufvudgrunderna, öfverlemnades ärendet till slutbehandling af medlemmar från båda rikenas statsråd. Man kan sålunda säga, att detta förslag, för att ej vara desto större och mera genomgripande, genomgått en skärseld, som måste medgifvas hafva varit temligen grundlig, och om än icke *allt* i detsamma vunnits, som möjligen kan tillfredsställa alla, så kan man dock säga att de flesta pretentioner, hvilka för närvarande kunna göra sig gällande, hafva i detta förslag blifvit tillgodosedda. Man måste besinna, att det gält en uppgörelse mellan två parter, då fordringarna från ena sidan äfven måste vara antagliga för den andra parten. Sedan Sverige anslutit sig till skyddstullsystemet, men Norge icke, kan det synas som om alla de hufvudsakligaste fördelarne af en mellanrikslag skulle ställa sig på den sidan, som hade en friare tullagstiftning, och man kunde sålunda gått fram och begärt ännu strängare bestämmelser i den rigtning, som vissa tullskyddsvänner kunnat fordra för att i alla delar känna sig tillfredsstälde. Men då skulle man också frångått de grundsatser, som fattades 1874, från den tiden följts och som det nu synts vara något betänkligt

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

och vådligt att öfvergifva, det vill säga hvilkas frångående skulle kunnat medföra skada för båda länderna. Dessa grundprinciper, hvilka sedan 1874 varit följda, bestå deruti, att svenska och norska naturalster skola vara tullfria, äfvensom tillverkningar och bearbetningar af den omfattande beskaffenhet att de kunna anses naturalisera varan, böra hafva fri passage. Detta har haft till följd att handelsområdet de båda länderna emellan väsentligt utvidgats, hvilket så mycket mera torde vara till fördel för dem båda, som det måste erkännas, att det finnes åtskilliga tillverkningar i det ena landet, hvilka ej i samma omfattning bedrifvas i det andra, hvarför ock den marknad, som för detta lands tillverkningar erbjuder sig, står öppen i Norge och tvärt om. Sålunda kan man säga, att vissa slag af väfnader tillverkas af *en* art i vårt land och af *en annan* i Norge, hvadan de nu föreslagna bestämmelserna äfven härutinnan måste lända till ömsesidiga fördelar.

Det vigtigaste skälet, hvarför man ej velat ingå på halftullsystemet var således att man ej ville bryta mot nu gällande principer. Det kan ju vara möjligt att man en gång kan finna anledning till att åtminstone delvis tillämpa detsamma, men, som sagdt, för närvarande har Kongl. Maj:t ej dertill funnit skäl, så mycket mer som yrkesidkare och fabrikanter temligen allmänt afstyrkte dess användande.

Jag erkänner med tacksamhet att bevillningsutskottet till allra största delen gillat hvad som af Kongl. Maj:t nu föreslagits, och att utskottet erkänt de fördelar, som stå att vinna genom antagande af detta förslag. Det är ju så, att vår tullagstiftning till att börja med var bunden af bestämmelserna i de båda första paragraferna af mellanrikslagen, hvilka hindrade oss att bestämma öfver export- och importförbud samt öfver kontrollen å de varor, som här i riket införas. Om det är någon tillverkning som är underkastad särskild kontroll i vårt land, så eger man nu enligt detta förslag rätt att fordra samma kontroll beträffande varor, som från Norge hit införas, eller förbjuda deras import, om tillverkningen af dylika varor är här i landet förbjuden. Med afseende på vår skogslagstiftning kan Norrbottenslagen, enligt dess nuvarande lydelse, tillämpas blott när det gäller skeppning och försågning, ej i fråga om transporter landvägen. Detta allt har blifvit genom den föreslagna nya lydelsen af 1 och 2 §§ upphäfdt så till vida, att man åt lagen gifvit en större omfattning härutinnan.

Sedan komma ganska vigtiga tillägg i lagens 3:dje §. Först och främst hafva i denna § införts åtskilliga artiklar, hvilka förut varit tullfria, men som nu skola draga tull, såsom karameller, kaffesurrogat m. m.

Vidare hafva i afseende på de artiklar, angående hvilka klagomål egentligen yttrats i de svar, som ingått från fabrikanter, nemligen artiklarne jern, stål och väfnader, förändringar blifvit vidtagna,

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

som komma att ställa lagstiftningen på sådant sätt, att någon vinst på tulldifferensen ej kan komma att uppstå.

Slutligen äro i samma paragraf tillkomna en del artiklar, hvilka uppgifvits tillhöra den kategori, som omfattar helt obetydliga tillverkningar, och hvilka sålunda icke få räknas för bearbetningar, som gifva dem natur af norska vaorr. Sålunda skall det erläggas tull för varor, då bearbetningen endast består uti förmalning, krossning, bakning, hopsyning, fällning, bronsering, färgning, polering och dylika mindre bearbetningar, som i paragrafen uppräknas.

Till sist hafva äfven åtskilliga förändringar gjorts i afseende på mängden af den qvantitet, som tullfritt får föras öfver gränsen. Det är en sak, som också gifvit anledning till många klagomål, synnerligast beträffande artikeln spanmål. Här bestämmes nu ett maximum af 150 kilogram omalen och 100 kilogram malen spanmål, i stället för, såsom det förut var, ett värde af 40 kronor; således har det varit ungefärligen 3 gånger så mycket, som förut kunnat föras tullfritt öfver gränsen, hvilket förhållande föranledt starkt missnöje. I annat fall äro också bestämmelserna skärpta så, att man icke får införa varor i handelsafsigt, eller till försäljning åt handlande, och en resande måste afgifva edlig förpligtelse, att de af honom medförda varor icke införas i handelsafsigt — likaså har formen för produktionsbevisen blifvit mera bindande — allt bestämmelser, som varit, synes mig, af stor vigt att de tillkommit.

Slutligen har man medgifvit att uppsägningstiden skulle blifva tvåårig i stället för ettårig. Detta var ett medgifvande, men för att vinna ett resultat, som i allmänhet ansågs godt, har man gjort det. Man kan ju för öfrigt vara af olika meningar, om hvilket som här är det rätta. Man kan hysa den åsigten, att om uppsägningstiden är ettårig, kommer mellanrikslagen att derigenom ega mera stadga. Det låter måhända underligt, men man kan verkligen säga att det är så, och man kan nästan bevisa det. Om nemligen mellanrikslagens uppsägningstid är ettårig, är det att förmoda, att man börjar med att underhandla först om förändringar i lagen, och när man ej kan komma öfverens, då, men ej förr, sker uppsägningen. Är åter uppsägningen tvåårig och man är angelägen att afhjelpa uppkommande svårigheter, börjar man antagligen med att uppsäga lagen innan underhandlingar om önskvärda förändringar företagas, och är den sålunda i detta senare fall mera utsatt för att uppsägas. Något bestämdt uttalande härom från Riksdagens sida förelåg emellertid icke. Kongl. Maj:t hade sålunda från det hållet icke någon ledning för sitt handlingsätt, hvaremot då denna fordran om den tvååriga uppsägningstiden gjorde sig från norsk sida så skarpt gällande, att hela lagens antagande derpå ansågs beroende, Kongl. Maj:t fann det lämpligt och klokt att här gifva efter. Derigenom har också nu vunnits den stora fördelen att lagen kan träda i kraft redan den 1 juli 1890. Skulle lagen deremot falla och vi sålunda gå miste om nämnda förmån, återstår ännu två år, innan de olägenheter,

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

jag nu framhållit, hinna blifva afhjelpta. De stå då alla qvar och jag hemställer, om ej våra industriidkare och fabrikanter skulle blifva väsentligt lidande på att ännu i två år få behålla dem, i stället för att taga de fördelar, hvilka nu erbjudas, redan den 1 nästkommande juli. Jag hyser ej tvifvel om att icke kammaren delar min åsigt om hvad som härvid är det fördelaktigaste.

Den enda punkt som utskottet ogillar i det kongl. förslaget är den om bestämmelsen angående skrotet. Utskottet har ansett det origtigt och medförande olägenheter att tillåta att skrot, som i Norge är fallet och förbrukadt, skall anses som norsk vara. Det är kändt, att i Norge tillverkas pressad spik af skrot, som smältes ned. I Norge finnas två sådana fabriker, i Sverige, enligt meddelad uppgift, tre. Det skulle nu vara för dessa fabrikers skyddande och gynnande, som det ej skulle vara lämpligt att tillåta, att skrot vid spiktillverkningen finge anses som norsk vara, då det förbrukats i Norge. Om man nu stryker detta, blir förhållandet det, att naturligtvis den spik, som tillverkas af norskt skrot, får, för så vidt lagen i öfrigt antages, gå fritt in, medan den, som tillverkas af utländsk, skall draga skilnadstull. Då har det befunnits, att det måtte vara mycket svårt att säga vid en samling skrot, om en del är kommen från Sverige, England eller Danmark. En stor del af skrot i Norge har fallit efter från Sverige inkomna artiklar af alla slags jern, som derifrån införts och förbrukats i Norge. Det torde således beträffande det, som af svensk vara ingått i spik, vara obilligt, att den skall beläggas med tull, när den kommer till svenska gränsen, då den fått tullfri gå in i Norge. Man tycker således, att redan der skulle vara en obillighet. Således vore det väl rättvist, att tullfrihet rörande spik beviljades för sådant skrot, som är antagligen fallet från norskt eller svenskt jern. Men då möter man den svårigheten att afgöra, huru vida i dessa skrothögar ingår någon vara, som fallit från sedan gammalt inkomna utländska varor. Man kan tänka sig en ångmaskin, som kommit in för 40 år sedan och gått från den ena handen till den andra; man kan uppgifva — ja, gå ed på — att den är förbrukad i Norge; men hvarifrån han kom, när den förste köparen tog in honom — ett sådant ursprungsbevis är naturligtvis svårt att lemna. Det är just derför man kommit till detta förslag, att hvad som är förbrukadt i landet — Norge eller Sverige — bör anses såsom landets vara. Vill man erkänna, att, såsom jag nyss sade, det är nästan omöjligt att säga, hvarifrån en vara är kommen, måste man medgifva, att det är lättare att säga, hvar den är försliten; ty det kan man väl i de flesta fall styrka. Ett sådant underslef som utskottet befarar, kan dock icke efter min tanke gå oanmärkt. Att begagna detta stadgande derhän, att man tager in halfslitna maskiner och låter dem gå några veckor i Norge för att sedan slå sönder dem och begagna dem under uppgift, att de äro förbrukade i Norge, är ett underslef, som icke kan i större skala få gå oanmärkt och som jag ej kan tro komma att användas.

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

Skulle sådant komma i fråga, så att derigenom vår svenska spiktillverkning lede något men, måste äfven klagomål deröfver uppstå, och jag ser icke något skäl, hvarför icke en ändring *då* kan ske.

Det är förutsatt i Kongl. Maj:ts proposition, att mellanrikslagen sådan den nu föreligger, innebär utsigt till att behöfva undergå ytterligare förändring. Det kan icke hjelpas. Den är icke så sammanfattad, att den kan ega bestånd, under det att tulltaxan kommer att ändras, utan man måste finna sig i, att den kan behöfva förändras. Men att nu för denna jemförelsevis obetydliga sak, som är af utskottet framhållen, möjligen riskera hela lagens antagande, vore enligt min åsigt till ganska stor skada för dessa industriidkare, som då icke skulle redan i sommar kunna komma i åtnjutande af de förbättringar, som erbjudas, likasom det förefaller mig olämpligt, att icke Riksdagen så snart som möjligt blefve fri att bestämma öfver vår import och export. Dessa fördelar, som jag tillåtit mig flera gånger betona och framhålla, äro af sådan betydelse, att man måste erkänna, att det skulle vara synnerligen olyckligt, om ett beslut skulle fattas, hvarigenom lagen äfventyrades på grund af en så ringa meningsskiljaktighet som denna.

Herr von Strokirch: Ehuru endast § 1 af bevillningsutskottets förslag nu föredragits, vid hvilken punkt jag icke har annat yrkande att göra än bifall till Kongl. Maj:ts proposition, må det tillåtas mig att med anledning af den redogörelse, vi fått från statsrådsbänken, yttra mig öfver frågan i dess helhet och hufvudsakligen i afseende på den §, i hvilken utskottet afviker från Kongl. Maj:ts förslag, nemligen den tredje. De skäl, som föranledt utskottet att afvika från Kongl. Maj:ts proposition, synas mig i det hela taget icke vara af så stor vigt, att de af denna kammare böra vinna understöd. Utskottet har för visso genom sitt beslut haft för afsigt att i möjligast högsta grad bereda svenska industriidkare det skydd, som de anses behöfva, och det är ett handlingssätt från utskottets sida, som är fullt konseqvent i följd af de åsigter, som der äro rådande; men vid detta tillfälle synes mig utskottet likasom hafva skjutit öfver målet. Dess beslut hvilar i sjelfva verket på en förutsättning, som för närvarande icke är af någon särdeles stor betydenhet och som först skulle kunna få en sådan, när en annan fråga har blifvit i framtiden afgjord. Men huru, när och om så kommer att ske, kunna vi i dag icke bestämma öfver.

Det gäller såsom vi alla veta artikeln skrot, som skulle kunna menligt inverka på den svenska spikfabrikationen. Emellertid är denna artikel för närvarande tullfri i båda de förenade rikena, och hvarje produkt, som faller af den, måste också vara likställd. Undantag från regeln kunna finnas, men de kunna icke vara af någon särdeles betydenhet, så att i regeln kan man säga, att hvarje produkt af skrot blir också i rikena likställd. Någon rubbning i denna likställdhet kan icke inträffa förr än eller först då, när endera riket

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

beslutar sig att lägga tull på artikeln skrot eller båda rikena åsätta tull, ehuru till olika belopp. Då först uppstår en sådan rubbning i stor skala för de svenska spikfabrikerna. Men då intet af dessa alternativ föreligger, utan äro framtidsfrågor, böra vi också hänvisa dem till framtiden och icke nu taga dem med i räkningen eller låta dem inverka på dagens beslut, utan fästa oss vid de närvarande förhållandena och stifta lagar derefter. Den nu föreliggande lagen innebär i sig sjelf, att den för hvarje tid måste gå hand i hand och i jembredd med utvecklingen af industrien och samfärdseln mellan rikena. Och det är ett skäl för mig att nu hålla fast vid Kongl. Maj:ts proposition oförändrad; jag gör nu intet yrkande, men ber att vid § 3 få framställa sådant. Det fins andra skäl, som enligt min mening tala för bifall till Kongl. Maj:ts proposition oförändrad. Jag har nemligen den meningen, att då de herrar och män, som här i denna kammare utgöra den protektionistiska majoriteten och hvilka i mer eller mindre mån medverka till och äfven lyckats att undanskjuta det länge rådande frihandelssystemet och hvilka för verkställighet af sina åskådningssätt om det allmänna bästa hafva rönt ett sådant tillmötesgående, att den nuvarande regeringens personal hufvudsakligen är hemtad ur deras egen eller deras likatänkandes krets, och som vändt sig till den sålunda sammansatta regeringen med anhållan om en revision af mellanrikslagen, hvilken nu föreligger till antagande i ett skick, som för närvarande och den närmaste framtiden enligt min åsigt är fullt tillfredsställande och som erbjuder den fördelen att redan under innevarande års sommar kunna tillämpas — så böra dessa herrar och män nu förena sig om att antaga Kongl. Maj:ts förslag oförändradt, för att derigenom värna sin egen magtställning mot, om jag så får säga, strandhugg af väl förda och skickliga motståndare. Genom en sådan enighet tillvunne sig det protektionistiska partiet både större magt, anseende och förtroende inom landet samt möjliggjorde för sig att allt framgent lugnt och följdrigtigt fortsätta sitt påbörjade arbete i den rigtning, som det anser vara för landet väl och nyttigt.

För närvarande har jag intet annat yrkande än bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Herr Lithander: Vid den preliminära behandlingen af mellanrikslagen i utskottet förklarade jag mig icke kunna dela deras mening, som önskade strykning af de tre sista raderna af 3 §, nemligen de, som handla om jern- och stålskrot. Då sedermera definitivt beslut fattades, vistades jag på grund af ledighet från riksdagsgöromålen i Göteborg och kunde följaktligen icke anteckna min skiljaktiga mening eller sluta mig till den reservation, som af herr Boström med flere afgifvits. Men jag anser det såsom en pligt att nu tillkännagifva denna min skiljaktiga mening. Jag anser nemligen på goda skäl, hvilka för öfrigt blifvit af chefen för finansdepartementet anförda, att det kongl. förslaget till mellanrikslag bör antagas alldeles oför-

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfarts-förhållanden. (Forts.)

ändradt, emedan detsamma innehåller just de förändringar och förbättringar, som äro af behofvet påkallade. Dessa förändringar hafva, såsom herrarne hört, icke tillkommit på lösliga grunder utan hafva på förhand pröfvats på det mest omsorgsfulla sätt först af tullkomitén och indusriidkare inom landet, sedan af framstående och sakkunnige män från båda rikena. Att således hvarken svenska riksdagen eller norska stortinget vilja företaga ändringar i det framlagda förslaget, med mindre än att mycket giltiga och tungt vägande skäl finnas för sådana ändringar, det torde väl vara att hoppas. Den ändring utskottets majoritet påyrkar synes mig ej vara af den vigt och betydenhet, att man dervid bör fästa afseende. Jern- och stålskrot är, såsom alla veta, tullfritt i båda länderna, både i Sverige och i Norge. I Sverige är tillgången på inhemskt sådant helt visst mångdubbelt större än i Norge, på grund af den mångdubbelt större förbrukningen här af jern och maskiner. Då nu detta skrot är ett för viss sorts spiktillverkning lämpligt material, synes mig som om vi skulle hafva en gifven fördel, då vi i eget land hafva stor tillgång på sådant, i jemförelse med Norge. Att nu göra handeln med spik de båda rikena emellan beroende af detta materials ursprung synes mig vara en orimlighet och i praktiken en omöjlighet. Ingen, hvarken den som säljer detta skrot eller den som köper det, ännu mindre den som använder det i sin fabrikation, kan med säkerhet säga, hvarifrån det förskrifver sig. Intet produktionsbevis kan med anspråk på tillförlitlighet utfärdas öfver sådana alster; alltså, hvad man föreskrifver i detta afseende förefaller mig blifva en död bokstaf, en lag som blir absolut omöjlig att efterlefva, och hvarför då yrka derpå. Om möjligen — hvilket synes af utskottets betänkande — denna föreslagna ändring skulle göras med tanke på att i en framtid må hända tull på tackjern blefve införd, synes mig att en bestämmelse i detta afseende nu vore att väl mycket gå händelserna i förväg. Det är tids nog då. Och då lär det väl icke vara tillräckligt med denna strykning, utan då behöfvas väl andra närmare bestämmelser. Men dessa *kunna* icke göras nu, och hvarför då ifrågasätta det nu? Svenska spiktillverkningen, som egentligen skulle skyddas genom den föreslagna ändringen, tror jag icke vara i behof deraf, ty det är kändt, att den liksom exporten af spik ständigt varit i stigande.

Att söka skydda och befrämja svensk industri och våra näringar i allmänhet är mig alltid kärt, och jag är städse redo dertill, men att dervid gå till öfverdrift faller mig icke in. — Allra minst skulle jag kunna vara med om en så förkastlig princip som att genom småaktiga stadganden försvåra samfärdseln mellan oss och våra bröder norrmännen. En reservant har till och med begärt, att ylle- och bomullsväfnader skulle åläggas skilnadstull, men hvar och en som känner Sveriges och Norges väfnadsaffärer med hvarandra, hur mycket och huru beskaffade varor som dem emellan utbytas, han inser ock lätt, att de som bittrast skulle komma att klaga öfver

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

följderna af bifall till reservantens framställning, det vore just de svenska fabrikanterna. — För mig är det nästan obegripligt, att någon kan vilja framkomma med ett sådant förslag, som står i uppenbar strid med det egna landets intressen och som icke synes kunna tjena till annat än att sönderrifva det lagförslag, som man bör vara tacksam för att det framkommit och hvilket man borde mottaga med uppräckta händer. Min uppfattning om mellanrikslagens ändamål är den, att alldenstund Sveriges och Norges tulltaxor äro olika, skall genom bestämmelserna i mellanrikslagen handeln så regleras de olika länderna emellan, att import af utländsk tullbelagd vara icke kan taga vägen öfver det ena landet, till förlust för det andras statskassa och till förfång för dess industri. Deremot skulle man alldeles direkt motverka de ömsesidiga intressena, om mellanrikslagen affattades så, att den lade hinder i vägen för samfärdseln och utbytet af inhemska produkter. Det är ett sorgligt faktum, att tidningar i båda landen och dåliga agitatorer, i synnerhet i Norge, söka förderfva förhållandet mellan brödrafolken och framhålla det i en annan dager än hvad som öfverensstämmer med verkligheten. Men jag är öfvertygad om, att Riksdagen skall veta att stödja och befästa det goda förhållandet mellan de båda landen genom beslut, som sammanföra men icke åtskilja dess invånare.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Reuterswärd: Då de anmärkningar, som här blifvit gjorda emot bevillningsutskottets förslag, egentligen äro rigtade emot § 3 mom. b, anser jag mig nu icke böra ingå i något svaromål på dessa anmärkningar, utan anhåller endast att, när denna punkt föredrages, jag då så godt jag förmår får försvara utskottets åtgöranden. Den nu föreliggande 1:a paragrafen utgör en så väsentlig förbättring och är till alla delar god och rigtig, så att hvad den beträffar, har jag intet annat yrkande att göra än bifall till densamma.

Friherre Klinckowström: Oaktadt mig gifna råd, måste jag med några få ord beröra frågan i sin helhet. Jag skall dock icke länge uppehålla kammarens tid.

Det har, tre riksdagar å rad, af Kongl. Maj:t blifvit begärda förändringar i dåvarande mellanrikslag. Det sätt, hvarpå dessa underdåniga skrifvelser blifvit affattade, gör, att de anmärkningar, som jag nu har att afgifva om förslaget i sin helhet, alldeles icke träffa regeringen. Det är egentligen tvenne anmärkningar af vigt, som jag vill här framhålla, på det att min mening i frågan måtte i Första Kammarens protokoll blifva förvarad för framtiden, då, jag är viss derom, denna fråga ännu skall uppkomma vid blifvande riksdagar.

Den ena anmärkningen har blifvit biträdd af åtskilliga reservanter inom utskottet och afser frågan om uppsägningstidens längd.

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

Jag tror att det varit obetänksamt gjordt att hafva satt uppsägningstiden till två år i stället för ett, som den har varit förut. Dervid lära likväl bemödanden hafva blifvit gjorda, att få den å nyo satt till ett år. Det motstånd, som från norsk sida uppställdes mot ett sådant förslag, har varit af den beskaffenhet, att man å svensk sida måste låta denna fråga falla.

Den andra anmärkningen, som jag har att göra, rör sjelfva mellanrikslagen i sin helhet. Vi hafva, såsom herrarne veta, ingått till Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse med begäran om uppsägning af de franska och spanska tariffhandelstraktaterna, och regeringsmedlemmarnes försäkran i kammaren uti denna fråga låter oss hoppas, att en sådan förlängning af dessa traktater, som man befarat, icke kommer att ega rum, uppsägningen må nu ske först från fransk och spansk eller från de förenade rikenas sida. Under sådana förhållanden, och då franska handelstraktaten ensam inbegriper 126 artiklar af vår svenska tulltaxa, är det gifvet, att då denna handelstraktat har utlöpt, d. v. s. den 1 februari 1892, vår generella tulltaxa otvifvelaktigt kommer att undergå en revision, och jag hoppas en betydlig förbättring emot hvad nu är fallet, i hvad den berör en eller flera af dessa artiklar. Jag hade derför trott, att det varit bättre och klokare och förståndigare att icke nu röra vid mellanrikslagen, ty säkert är, att efter en sådan revision af vår tulltaxa, måste en ny mellanrikslag negocieras emellan de båda rikena. Hvad det föreliggande lagförslaget beträffar, kan man icke annat än med stor tacksamhet emottaga detsamma i det skick det befinner sig, i synnerhet af dem, som vilja hafva en ny mellanrikslag. Att detta förslag i de flesta hänseenden är betydligt fördelaktigare och bättre affattadt, i och för de svenska näringarnas skydd, än den gamla mellanrikslagen, derom kan icke gifvas mer än en mening, och för min del begagnar jag tillfället att här offentligen förklara min tacksamhet och erkännande af det arbete, som derpå blifvit nedlagdt af den internationella komitén, som äfven regeringens bemödanden att få denna lag erkänd af de norska myndigheterna.

Jag ser dock, att utskottet, eget nog, gjort en anmärkning emot tredje paragrafen mom. i) i Kongl. Maj:ts förslag och velat utstryka orden: »vid tillämpning af stadgandet i denna punkt skall jern- och stålskrot, fallet i ettdera riket efter derstädes förbrukadt utländskt fabrikat, anses såsom i detta rike framställdt». Detta har redan af en föregående talare blifvit anmärkt, och en gensaga framställd emot den så att säga mikroskopiska anmärkning, som deri är nedlagd. Ett qvickhufvud yttrade om ett liknande förhållande: »berget födde fram en råtta och poeten en sonett». Det var, som en tidning nyligen yttrade, en kiselsten, som bevillningsutskottet här lagt på vägen och på hvilken hela mellanrikslagen förmodligen skulle kunna stjelpa omkull.

För den, som vill lagen i det skick, som Kongl. Maj:t framstält den, är naturligtvis den försämring, som bevillningsutskottet

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

här föreslagit, omöjlig att antaga. Ty utskottet har säkerligen icke kunnat underlåta att förstå, att om lagen icke oförändrad antages, är detta detsamma som ett afslag. Utskottet borde derför, synes det mig, rent ut hafva sagt detta, ty om man vill mellanrikslagens antagande och framgång, är det orätt af utskottet att på en så, jag må säga, futtig anmärkning möjligtvis riskera att den faller.

Efter de anmärkningar, som jag nu gjort och då jag icke vill taga på mitt ansvar att denna fråga faller, får jag härmed förklara att jag icke har något yrkande att göra.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, godkände kammaren nu föredragna öfverskrift och paragraf.

§ 2.

Godkändes.

§ 3.

Herr af Burén: Det var den 9 maj 1888 som denna fråga senast var före till behandling i denna kammare och föranledde den skrifvelse, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nyss omnämnt. Huru mycket arbete och huru många förslag hafva icke denna skrifvelse framkallat! Kongl. kommerskollegium har afgifvit *ett förslag* om skilnadstullar och kongl. generaltullstyrelsen *ett annat förslag* om halfva tullar. Den af Kongl. Maj:t tillsatta komitén framlade *ett tredje förslag*. Meningarna inom komitén voro mycket delade, enär 3 af ledamöterna reserverat sig i tvenne olika reservationer, och nu kommer Kongl. Maj:t med *det fjerde förslaget*, som i mångt och mycket afviker från de öfriga.

Jag tror att jag icke hade så orätt, då jag vid den s. k. majriksdagen vågade anföra, att om man förbättrar denna lag på ett håll, går den sönder på ett annat. Jag tog mig då äfven friheten att anföra, att enda sättet att klargöra denna lag vore att arbeta för att få en lika och för båda länderna gemensam tulltaxa. Dessa mina tankar kunna innefattas i några få paragrafer, som jag vågar påstå äro afgörande, om man vill hafva en enkel och för framtiden bestående mellanrikslag. Den första paragrafen skulle lyda: *Sverige skall behandla Norge som den mest gynnade nation.* Den andra paragrafen: *Norge skall behandla Sverige som den mest gynnade nation.* Den tredje paragrafen: *Denna lag skall gälla till dess öfverenskommelse kan träffas om en lika och för båda folken gemensam tulltaxa.* Den fjerde paragrafen skulle lyda: *Tullinkomsterna, sedan öfverenskommelse blifvit träffad om en lika och för båda folken gemensam tulltariff, skola fördelas efter folkmängden.* Jag kan icke förstå att en sådan mellanrikslag på något sätt skulle stöta

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

grannlagenheten eller störa det goda förhållande som bör ega rum emellan tvenne brödrafolk.

För att en byggnad skall kunna bestå, måste den hvila på en fast grund. Jag vågar påstå att den grund, hvarpå den af Kongl. Maj:t nu föreslagna lagen hvilar, icke är hållbar. Denna grund heter: *ömsesidig tullfrihet för inhemska produkter.* Med så olika tullsatser, som Sverige och Norge nu hafva, kan den icke vara hållbar. Endast då kan den blifva hållbar, om en tullförening skulle kunna komma till stånd. Nu måste lagen, byggd på denna grund, blifva till gagn blott för det ena landet, men till skada för det andra. Hvilket land det är, som har fördel af denna lag, det kan man förstå så väl af hvad som återfinnes i protokollet öfver finansärenden, inför Hans Maj:t Konungen i sammansatt svenskt-norskt statsråd å Stockholms slott den 19 augusti 1889, som af den norska departementschefens uttalanden i denna fråga. Den svensk-norska regeringen säger, bland annat: »För den dagliga trafiken mellan länderna måste det anses vara af den största betydelse, att ingen tull erlägges och att ingen formlig tullbehandling eger rum.»

Den norske departementschefens yttrande är af följande lydelse: »Departementet antager, at ihvorvel herved vil fremkaldes nogen Indskrænkning i den bestaaende Samfærselsfrihet mellem Landene, bør man ikke fra norsk Side undslaa sig for at imødekomme de saaledes fremkomne Krav, forsaavidt det kan ske uden i altfor stor Udstrækning at skade den norske Industri og uden at omstøde Grundlaget for den bestaaende Mellemrigsordning. Hvis Norge vægrede sig for at indgaa paa nogen Forandring af Loven, maatte man, efter hvad der er passeret i denne Sag, formentlig være forberedt paa, at Mellemrigsloven blev opsagt fra svensk Side, og hvorvidt der da skulde være nogen Udsigt til gjennem nye Forhandlinger at istandbringe en ny Lov, som var mere tilfyldestgjørende for Norges Interesser, maa Departementet anse for at være i høi Grad tvivlsomt. Efter Departementets Formening medfører Mellemrigsloven saa væsentlige Fordele for begge Rigers Produktion og Handel og griber saa dybt ind i mangfoldige Grene af begge Landes Næringsliv, at det allerede af denne Grund maatte ansees for meget beklageligt, om Loven skulde bortfalde og den nuværende Samfærselsfrihed afløses af et Forhold som mellem to ganske fremmede Lande.»

Nu har Kongl. Maj:t obestridligen gjort afsevärda förbättringar i lagen. Men de förbättringar, som Kongl. Maj:t föreslagit för den svenska jernhandteringen uti mom. i), upphäfvas genom det nyss anförda tillägget om jernskrot.

Det är att hoppas att vi länge i vårt land få behålla det protektionistiska systemet och att vi blifva i tillfälle att komplettera detsamma. Det lider intet tvifvel, att icke detta system bidragit till den bättre ekonomiska ställning, som nu inträdt, och man kan icke helt och hållet frånkänna protektionismen förtjensten deraf, att handelsbalansen fallit från år 1886, då den utgjorde 72,968,066, till

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

42,956,000, som den utgjorde 1888. En bättre ekonomisk ställning framgår äfven af bankrapporterna. Der visas, att i slutet af november förlidet år utestående lån uppgingo till ett belopp af 236,840,800 kronor mot 226,030,800 kronor vid samma tid 1888. Således en ökning uti de utestående lånen af 10,810,000. Deremot var den 30 november 1889 på indrifning beroende ett belopp af 2,924,000 kronor emot 4,431,500 kronor år 1888. Oaktadt utlåningen sålunda ökats med 10,000,000, hafva de på indrifning varande medlen minskats från 4 till 2 millioner i rundt tal.

Under sådana förhållanden kan man väl antaga, att vi inom kort få tull på tackjern och skrot. Hvad inträffar emellertid *då,* om tillägget vid mom. i) skall stå qvar, och Norge bibehåller sin tullfria ställning? Jo, att Sveriges jernhandtering på den inhemska marknaden får en mördande konkurrens med Norge. Denna är redan nu ganska stor, och i Kongl. Maj:ts förslag finner man att utförseln af endast spik, från Norge till Sverige, utgjort 1889 en och en half million kilogram. Det är allmänt bekant, att skrot numera till hufvudsaklig del användes för beredande af s. k. martin-stålet och det är gifvet, att om vi här i Sverige hafva tull på tackjern *och jernskrot,* men Norge icke har någon tull derpå, den svenska jernhandteringen kommer att få ett betänkligt afbräck och se sig nödsakad att delvis flytta sina bopålar till Norge för att kunna med någon förtjenst bedrifvas. På grund af hvad jag nu anfört skulle jag vilja yrka bifall till utskottets förslag, men då jag hör att Andra Kammaren redan fattat sitt beslut i frågan, skall jag icke göra något yrkande.

Herr Reuterswärd: Då vi litet hvar fått mottaga den underrättelse, att Andra Kammaren redan bifallit Kongl. Maj:ts proposition oförändrad, kan det naturligtvis icke falla mig in att söka åstadkomma ett olika beslut i denna kammare, hvarför jag icke kommer att göra något yrkande.

Jag skulle likväl önska att, innan diskussionen afslutas, få till bemötande upptaga några gjorda anmärkningar mot bevillningsutskottets betänkande. Jag kan denna gång yttra mig kort, då jag icke behöfver ingå i allt för många speciella förhållanden.

Beträffande 3 paragrafen har utskottet, jag vågar säga det, visat det största tillmötesgående vid behandlingen deraf. Vi hafva blott undanbedt oss att få ett tillägg, som icke förut förefunnits i nu gällande lag. Detta tillägg har visserligen för närvarande icke någon betydelse, men i en framtid kan det blifva af stort inflytande på vår jernhandtering. Det är icke värdt att vidare tala mycket derom. Men då man sagt att det gäller endast spikfabrikationen, vill jag upplysa, att det gäller hela den stora tillverkningen af martin-stålet, och man vet icke hvilka nya uppfinningar, som kunna komma att häraf beröras. Majoriteten inom utskottet ansåg, att, då en revision af lagen i alla fall nu skulle ega rum, man borde ådagalägga så

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

mycket förutseende för framtiden, att man sökte undanrödja anledningar till tvister och främmande inblandning, samt att lagen således skulle kunna i de flesta fall blifva så pass stabil, att den icke behöfde återkomma vid hvarje tredje riksdag. Jag tror icke att det verkar godt för våra unionella förhållanden att ständigt hafva till behandling en så grannlaga fråga som denna. Detta har varit utskottets motiv och borde derför icke klandras.

En talare har sagt, att bevillningsutskottet, genom en »futtig anmärkning», velat sönderrifva hela förslaget. Huru pass futtig anmärkningen är, lemnar jag derhän. Vi se att i lagen tillkommit en ny artikel, nemligen karameller; månne den för Norges industri kan ha större betydelse än jernhandteringen för Sverige? Betraktar man hela denna paragraf, så är den i formelt hänseende högst oegentlig. Den innehåller nemligen i sitt första moment en princip eller en bestämd regel, men strax derefter komma undantag i oändlighet. Det är icke nog med detta, utan derpå följa förklaringar öfver undantagen. Nu frågar jag eder, mine herrar, framför allt herrar jurister: om det är vanligt att, då man skrifver en lag, man först uttalar en viss princip, men omedelbart derefter kommer med en massa undantag och vidare derefter, för att gifva en vägledning huru lagen skall förstås, meddelar en mängd föreskrifter i afseende å rätta tolkningen. Hade utskottet velat sönderrifva förslaget, hade det haft goda anledningar dertill.

Huru förhåller det sig med paragraf 4. Den strider, jag vill icke påstå emot rättsbegreppen, men den gifver i alla fall anledning till ett legaliseradt lurendrejeri. Det är visserligen en förbättring emot den närvarande, men det kan smugglas natt och dag snart sagdt huru mycket som helst, synnerligast efter den bestämmelsen, att hvarje person, som färdas öfver gränsen, skall få medtaga vissa qvantiteter tullpligtiga varor utan erläggande af tull. Samma personer kunna fara öfver gränsen fram och tillbaka huru ofta som helst och medföra för hvarje gång dylika varor. Månne icke detta är ett legaliseradt lurendrejeri? Bestämmelserna i sistnämnda paragraf har utskottet, långt ifrån att gilla, låtit vara oberörda, enär det lärer vara en ömtålig sak att röra vid. Jag vill icke heller mycket tala om 18 paragrafen, som handlar om traktatens uppsägning. Inom utskottet var det från början en stor majoritet, som ansåg att uppsägningstiden skulle bestämmas till ett år, men för att visa tillmötesgående och icke rifva sönder lagförslaget, synnerligast då man fick veta att denna fråga var af stor politisk betydelse för Norge, så gåfvo vi efter, men tyckte då att vi kunnat slippa det norska tillägget angående skrot. Jag vill blott i förbigående tala om handelsgemenskapen sjöledes mellan de förenade rikena, som återfinnes i paragraf 12 och följande paragrafer i lagförslaget. Dessa har utskottet låtit vara oberörda, ehuru derom kunde vara mycket att säga, synnerligast med afseende derå, att i Norge byggda eller naturaliserade fartyg ega att drifva fri fraktfart på våra vidsträckta kuster med samma

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

rätt som för svenske undersåtar; man kan ju säga att vi hafva samma rätt i Norge. Men hvad drifva vi för fraktfart på Norges kust emot hvad Norge gör på vår. Den svenska handelsflottans målsmän klaga öfver dålig förtjenst och gå under; månne icke mellanrikslagen är till stor del orsaken till att de svenska rederierna och skeppsbyggerierna icke stå på den blomstrande ståndpunkt, som de borde göra? Den norska flottan deremot utvecklas samtidigt mer och mer; och hvarför? Jo derför, att den har en verkningskrets inom Sverige, som är för densamma af största betydelse.

Vi hafva vid denna riksdag hos Kongl. Maj:t anhållit att få våra handels-tariff-traktater uppsagda och att få fritt disponera öfver vår tulltaxa, derför gjorde sig utskottet den frågan: är det skäl att några veckor derefter besluta att i lag fastslå en annan princip och binda vår handlingsfrihet? Jag tror mig hafva handlat i riksdagsmajoritetens intresse, när jag inom utskottet förfäktat denna mening, och jag vågar påstå, att denna fråga i viss grad berör vårt program. Då den emellertid nu redan är afgjord af Andra Kammaren, kan det icke falla mig in att vilja föreslå någon förändring i det kongl. lagförslaget, men jag har åtminstone velat till protokollet anföra de skäl, som föranledt utskottet att framkomma med sitt ändringsförslag.

Jag har intet yrkande att göra.

Herr statsrådet friherre Åkerhielm: Då de anmärkningar, som blifvit rigtade mot det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget, hafva kommit att till stor del röra sig om den bestämmelse, som handlar om skrot, skall jag bedja att i korthet få redogöra för hvad med denna bestämmelse verkligen åsyftas. En af de principer, på hvilka mellanrikslagstiftningen hvilar, är, såsom bekant, att varor, tillverkade af svenska eller norska ämnen, skola vid införseln från det ena till det andra riket åtnjuta tullfrihet. När nu under paragraf 3 litt. i) i lagen föreslås, att vissa gröfre jernvaror, i hvilka *utländskt* material ingår, skola, när de införas i det land, som har högre tull på detta material, draga en skilnadstull, har man icke gerna kunnat lemna å sido frågan, under hvilka förhållanden skrot som användts för tillverkning af dylika varor bör betraktas såsom inhemskt eller utländskt. Det är visserligen sant, såsom här redan påpekats, att denna fråga för närvarande saknar aktualitet, då hvarken Sverige eller Norge har tull på skrot, men kammaren erinrar sig väl, att 1888 års Riksdag beslöt att sätta tull på skrot, och att anledningen, hvarför denna bestämmelse icke upptogs i den samma år utfärdade tulltaxan, endast var den, att skrot är i den svenska tulltaxan sammanfördt under en rubrik med tackjern, för hvilken senare varas beläggande med tull den spanska handelstraktaten ansågs innefatta hinder. Med kännedom om hvad som sålunda inträffade 1888, är det lätt tänkbart, att redan i en ganska nära framtid skrot kan i Sverige blifva belagdt med tull, och det skulle då säkerligen ansetts vittna om bristande förtänksamhet att icke redan nu upptaga till

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

besvarande spörsmålet, i hvilka fall skrot är att anse såsom inhemskt och i hvilka fall såsom utländskt material. Man har härvid icke kunnat hafva mer än två utgångspunkter att välja emellan: den ena varans ursprung och den andra platsen, der skrotet fallit. Det är temligen påtagligt, att med antagande af den förra grundsatsen, eller att skrotets nationalitet bestämmes af dess ursprung, skrot under snart sagdt alla förhållanden skulle få rubriceras såsom utländsk vara. Det kan ju i ett eller annat fall vara möjligt att af skrotets utseende sluta sig till, om det är fallet från svensk eller norsk, eller från utländsk vara; men efter hvad det sagts mig från sakkunnigt håll, kan det antagas såsom visst, att i regeln skrotets ursprung icke låter sig genom en undersökning deraf med bestämdhet utrönas.

En samvetsgrann tillverkare skulle således ock, då han icke annat än undantagsvis lärer kunna följa skrotets historia tillbaka till dess ursprung, i allmänhet blifva nödgad att angifva hvarje af skrot tillverkad vara såsom tillverkad af utländskt material, och således, under de förutsättningar, hvarom nu är fråga, för varan erlägga skilnadstull. Detta äfven om skrotet fallit inom landet. Ja! en norsk tillverkare, som för sin tillverkning köpt skrot, fallet i Sverige, skulle nödgas för skrotet erlägga tull när detta i förarbetadt skick till Sverige återförts. Då en princip, hvilken leder till sådana konseqvenser, såsom jag tror med goda skäl icke ansetts rimlig, har man i Kongl. Maj:ts förslag stält sig på den grund, att det är platsen, der skrotet fallit, som skall vara bestämmande för skrotets nationalitet. Men för att härvid förebygga den origtiga uppfattning, att om till exempel en fabrikant från utlandet inköper fullständigt förslitna maskiner, eller andra fabrikat, slår sönder dem till skrot och deraf tillverkar varor, som sedermera införas i det andra riket, detta skrot skulle få anses fallet inom landet och sålunda berättiga de deraf tillverkade varorna till samma behandling, som varor af inhemskt material åtnjuta, har man i lagen infört den bestämmelsen, att der skrotet fallit efter utländskt fabrikat, fabrikatet skall hafva inom landet förbrukats för att skrotet må anses såsom inhemskt. Nu vill det synas, som om Kongl. Maj:ts uppfattning i denna punkt principielt blifvit af bevillningsutskottet gillad. Utskottet säger nemligen i sin motivering: »Svårigheten för en tillverkare att veta, om det skrot han, oftast genom mellanhänder, inköper är inhemskt eller fallet från utländskt fabrikat, som icke blifvit inom riket förbrukadt» etc. Utskottet ställer sålunda här såsom motsatser mot hvarandra, å ena sidan inhemskt skrot och å andra sidan skrot, fallet från utländskt fabrikat, som icke blifvit inom riket förbrukadt, hvaraf väl lärer följa, att der skrotet fallit efter utländskt fabrikat, som blifvit inom riket förbrukadt, utskottet erkänner, att detta skrot bör betraktas såsom inhemskt. Jag tror icke heller, att man ur tullsynpunkt kan komma till något annat resultat. Men när utskottet icke desto mindre tillstyrker, att bestämmelsen i fråga skall uteslutas ur lagen, sker detta derför att utskottet anser bestämmelsen kunna leda till missbruk, och

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

särskildt derför, att formuleringen i Kongl. Maj:ts förslag enligt utskottets uppfattning skulle vara otillfredsställande så till vida, som den skulle kunna anses medgifva, att om till större delen förslitna maskiner eller fabrikat utifrån infördes och efter någon kortare tids begagnande söndersloges till skrot, det sålunda uppkomna skrotet finge anses såsom fallet efter inom riket förbrukadt fabrikat och således inhemskt. För min del kan jag icke erkänna, att förbrukningen i dylikt fall egt rum inom riket. Då fabrikatet blifvit infördt i ett till större delen förslitet skick, har ju förbrukningen skett utom landet. Men äfven om så skulle vara, att uttrycket i denna punkt kunde varit bestämdare preciseradt, lärer ingen stanna i ovisshet om rätta meningen med detsamma; och skulle ett sådant förfarande ifrågakomma, som utskottet befarar, är det min öfvertygelse, att den fabrikant, som gör sig skyldig dertill, gör detta med full insigt derom, att han öfverträder lagens föreskrifter.

I alla händelser har jag svårt att förstå, att ett sådant förfarande skulle kunna vara förenadt med ekonomisk fördel. Jag kan väl inse, att om en fabrikant, som från utlandet införde helt och hållet förslitna maskiner eller redskap, hvilka han då sannolikt kunde förvärfva för ungefärligen samma pris som skrot, och sedan sloge sönder dem, finge för de varor, han tillverkade af det sålunda erhållna skrotet, åtnjuta tullfrihet vid införsel till det andra riket, detta skulle medföra en ekonomisk vinst, då fabrikanten ju i dylikt fall besparade sig den skilnadstull som skulle erlagts, om varorna tillverkats af utifrån köpt skrot. Men en sådan rätt är alldeles obestridligt honom betagen med den lydelse Kongl. Maj:ts förslag har. Det utländska fabrikatet hade ju då icke ens inom landet brukats, än mindre blifvit derstädes förbrukadt, och det deraf fallna skrotet måste således anses såsom utländskt. Köper deremot fabrikanten redskaperna eller maskinerna i endast delvis, låt vara äfven *till större delen*, förslitet skick, lär han väl få betala dem icke obetydligt högre än skrot betingar, så vida de icke äro till den grad förslitna, att de måste anses obrukbara. Är detta åter förhållandet och kan fabrikanten då möjligen få dem till samma pris, som skrot, så skall han dock, äfven efter utskottets tolkning af den ifrågavarande bestämmelsen, begagna redskaperna eller maskinerna en tid för att åtnjuta den förmån, hvarom här är fråga, och ett begagnande af odugliga maskiner eller redskap kan naturligen icke aflöpa utan kostnad eller utan förlust med hänsyn till det arbete, för hvilket dessa odugliga maskiner eller redskap användas.

Så vidt jag förstår, kan man sålunda, om man yrkar på ett sådant beslut, som tillstyrkts af bevillningsutskottet, icke göra det derför, att den af Kongl. Maj:t föreslagna bestämmelsen är principielt oberättigad. Man kan icke heller göra det derför, att bestämmelsen, rätt förstådd, lemnar tillfälle att kringgå densamma, utan man måste då ställa sig på den grund, som synes vara utskottets egentliga position, eller farhågan, att de norska producen-

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

terna skola af utsigt till vinst låta sig förleda att afgifva origtiga produktionsbevis — bevis, som dock enligt § 9 i förslaget skola vara utfärdade under edlig förpligtelse och till rigtigheten bestyrkta af två trovärdige män. Det synes mig vara ett temligen svagt skäl för att yrka en sådan ändring, som utskottet föreslår. Först om, sedan skrot blifvit i Sverige belagdt med tull, det skulle visa sig att de farhågor, åt hvilka utskottet gifvit uttryck, varit berättigade, synes det mig med fog kunna från svensk sida yrkas, att lagstiftningen får det innehåll, som bevillningsutskottet anser vara det rätta.

Är nu för öfrigt hela denna sak, det här gäller, af den stora vigt, utskottet tillmätt densamma? Utskottets farhågor synas, att döma af betänkandet, hufvudsakligen gälla den svenska spikfabrikationen. Importen från Norge till Sverige af spik har under åren 1880—1888 i medeltal årligen utgjort 1,274,700 kilogram. För året 1888 ensamt för sig, uppgick denna import till 1,518,410 kilogram. Antaget nu, *att* mellanrikslagen 1888 hade varit sådan, som utskottet nu vill hafva den, *att* år 1888 skrot hade varit belagdt med den vid samma års riksdag beslutade tull, eller 80 öre per 100 kilogram, och slutligen *att* all den spik, som under det året från Norge importerades till Sverige, hade varit tillverkad af skrot, så skulle hela det tullbelopp, som kommit att erläggas för denna spikimport, hafva uppgått till 12,147 kronor. Men nu är, såsom bekant, en stor del af den norska spiken tillverkad af plåt, och för sådan spik kommer i allt fall, så vidt plåten är utländsk, skilnadstull att utgå, när den nya lagen blir gällande. Enligt uppgift från Norge, som jag har från tillförlitligt håll, var af den spik, som hit importerades 1888, endast något mer än hälften, eller omkring 800,000 kilogram, tillverkad af skrot; och för dessa 800,000 kilogram spik skulle tullen uppgått till 6,400 kronor. Kan det, med ledning af de slutsatser, som kunna dragas af de nämnda siffrorna, verkligen antagas, att den föreliggande frågan är för den svenska spikfabrikationen af en så synnerlig betydelse, och kan den, framför allt, vara af den väsentliga betydelse, att det är skäl att derför äfventyra utgången af hela det lagförslag som här föreligger till Riksdagens pröfning?

Herr von Strokirch: Jag skall endast be, att få yrka afslag på utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition oförändrad.

Herr Tamm, Hugo: Som grefve Strömfelt, till följd af en ytterst svår operation, som hans son nyss genomgått, är hindrad att inställa sig i kammaren, har han anmodat mig att i denna punkt uttala hans mening. »Han har den bestämda åsigt, att det i lagen uti tredje paragrafen punkten i) nyinförda tillägget om huruledes efter utländskt fabrikat fallet jern- och stålskrot skall så-

som inhemskt anses, upphäfver den till jernindustriens skydd mot spekulation på tulldifferens i sagda punkt antagna bestämmelsen om skilnadstull och detta icke allenast hvad beträffar artikeln »spik», utan s. k. martinsmide, söm, plåt m. fl. jernartiklar, och att sagda *tillägg* dessutom återför mellanrikslagen till samma och än farligare verkan i afseende å jernindustrien än lagen hade i afseende å bomullsindustrien, då grefve Strömfelt år 1885 framstälde sin interpellation; han har ej heller kunnat finna några bättre skäl nu anförda för bibehållandet af en två-årig uppsägningstid än år 1887.»

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

Då han af *ofvan anförda orsak* ej kan närvara i dag och jag ej delar hans betänkligheter i denna fråga, kommer jag att vid möjligen blifvande votering om 3 och 18 paragraferna nedlägga min röst.

Herr Fränckel: Då 1888 en så betydande förändring vidtogs i tullagstiftningen genom dels nya tullar, dels förhöjningar på tullarne, så kunna väl knappast tullvännerna hoppas, att det var möjligt att utan uppsägning åstadkomma några vigtigare förändringar och förbättringar i mellanrikslagen. Men tack vare tullkomitén och tack vare de underhandlare, som derefter arbetat, och det tillmötesgående, de båda regeringarna visat, har man dock kommit till ett resultat, som är så tillfredsställande, att bevillningsutskottet endast i en enda punkt har haft någon anmärkning att göra. Det är så mycket mer glädjande, som bland andra spådomar, som frihandlarne spådde de nya tullarne, var den, att de skulle rifva sönder mellanrikslagen, och att det icke skulle vara möjligt att på dessa basera en förändring af densamma. Så mycket mer skäl torde det då vara att tillse, om det kan vara någon vitalpunkt, som bör gifva anledning till att nu vilja rubba det resultat, som af alla dessa myndigheter vunnits. Går man till utskottets betänkande, så finner man, att utskottet i ampla ordalag berömmer alla de förbättringar i mellanrikslagen, som den nu framlagda propositionen åstadkommit. Jag påpekar, hvad redan från statsrådsbänken blifvit sagdt, att i den nya lagen betydande förbättringar blifvit gjorda till förmån för den nya tullagstiftningen, och att man fått nästan större delen af sina fordringar genomdrifna vid de underhandlingar, som skett. Det förefaller då besynnerligt, att en ledamot af bevillningsutskottet, som hyser så stort intresse för denna lags genomförande, att han till och med afstått från sitt yrkande, som han sjelf nyss försvarat inom utskottet, i nästan samma andetag går in i ett djupt klander af hela lagen.

Om vi nu hålla oss till den föredragna punkten, huru är den beskaffad? Så vidt jag kunnat finna, är den, om den oförändrad bifalles enligt Kongl. Maj:ts förslag, snarare till fördel för Sverige än för Norge. Om jag ser på punkten, finner jag, att meningen dermed varit, att vid bedömandet af jern- och stålvaror, som införas, noga precisera, huruvida det skrot, som för tillverkningen af

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

desamma har användts, har varit inländskt eller utländskt, och man har, såsom det också står i Kongl. Maj:ts proposition, gått en medelväg i afseende på möjligen att visa, huruvida det varit utländskt, derigenom, att man har sagt, att skrotet rubriceras såsom utländskt, om det icke fallit efter i hemlandet förbrukade artiklar.

Huru har nu bevillningsutskottet tänkt sig denna sak? Med den erfarenhet, jag har om användningen af skrot, anser jag det vara omöjligt att inköpa skrot annat än såsom »skrot». Ty den, som köper skrot i den form, som utskottet tänkt sig att det skulle köpas, nemligen i form af ännu brukbara maskiner, som först skulle sättas i gång och efter någon tid förvandlas till skrot, den köper sitt skrot allt för dyrt. Den differens i kostnad, som begagnandet medför, blir för stor, för att man skulle kunna vinna den tillbaka genom tulldifferensen. Om man nu vidare tänker på, att denna fråga hufvudsakligen har tillkommit derför, att man vid förhandlingarna här redan har så långt tillmötesgått majoritetens i denna kammare önskningar i afseende på de framtida traktaterna, att man tagit hänsyn till tullsatser, som ännu icke existera, så synes det märkvärdigt att från det hållet anmärkningar framkommit. Jag har också tänkt på det fall, som bevillningsutskottet antagit. Om man vill köpa skrot på det sätt, utskottet tänkt sig, så att man t. ex. köper en gammal ångpanna från England och fraktar den till Norge samt sedan slår sönder den till skrot, så blir den differens, som uppstår mellan frakten för denna ångpanna och verkligt skrot, vida större än den tullsats, som 1888 års riksdag beslöt, eller 80 öre för 100 kilogram. Således är det icke tänkbart, att man skulle kunna bereda sig någon vinst genom ett sådant förfaringssätt. Så mycket mindre skulle man då kunna erhålla någon vinst, om man först skulle inmura pannan i Norge och använda den någon tid, ehuru den redan ansågs förbrukad såsom ångpanna. Jag kan icke tänka mig, huru detta skulle gå till.

Här har redan visats, att om all den spik, som hit importeras från Norge, eller omkring 1,400 tons, skulle tillverkas af utländskt skrot, så skulle differensen blifva en bagatell eller 6,400 kronor. Men man fäster då alls icke afseende på, att Sverige har ett direkt intresse i denna fråga. Af kommerskollegii berättelse för 1887 finner man, att Sverige exporterat 240 tons skrot till Norge och dessutom exporterat 2,000 tons jern, och således är det antagligt, att om skrot användes vid spiktillverkningen i Norge, så är det icke uteslutande utländskt skrot, utan äfven ganska mycket svenskt.

Nu säger man, att det är spikfabrikanterna som klaga öfver denna sak. Men jag hemställer till herrar spikfabrikanter, om det icke ligger mer i deras intresse, att det ifrågavarande tillägget finnes. Ty enligt en uppgift, som jag fått, har det redan i tullkomitén blifvit konstateradt, att två tredjedelar af den norska spik, som skickas till Sverige, tillverkas af engelskt importeradt jern. Om det nu kan konstateras, att detta engelska jern icke kan hänföras till

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

jernskrot, förbrukadt i Norge, så blir denna spik belagd med tull, och således hafva våra spikfabrikanter större intresse af, att punkten står qvar, än att den fattas.

Ser man dessutom på hufvudfrågan, torde det vara alldeles klart, att, då man så väl från svensk sida valt underhandlare som från norsk, och dessa vunnit ett gemensamt resultat af sina underhandlingar, det icke är lämpligt, att man så minutiöst söker få fram sina fordringar, att man, så att säga, hänger upp hela frågan på en spik.

Här har redan påpekats den vigtiga politiska sida, som denna fråga har. Jag skall icke trötta kammaren med att vidare framhålla denna sida af saken, men jag kan icke underlåta att påpeka, att då 1888 års riksdag i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t anhöll om en revision af mellanriksdagen, och denna revision nu har skett på ett så lojalt sätt, som nu, då man vid underhandlingarna till och med tagit hänsyn till en möjlig uppsägning af våra handelstraktater, så kan jag icke finna annat än att man bör respektera de förändringar, som måste ske i lagen, för att en uppsägning af dessa handelstraktater utan allt för stora svårigheter skall kunna ega rum. Jag hemställer, huru vida det vore majoriteten inom denna kammare värdigt att sätta en regering, som så på allt sätt tillmötesgått våra fordringar, på det profvet, att när det en gång kommer derhän, att de spanska och franska handelstrakterna skola uppsägas, man ytterligare försvårar detta genom att möjligen icke hafva någon mellanrikslag.

På alla dessa skäl yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Reuterswärd: Jag får tillkännagifva, att jag har alldeles för mycken politisk takt för att ens med ett enda ord bemöta den siste ärade talarens anmärkningar. Jag förstår icke hvarför han på ett så hårdt sätt attackerat utskottet, hvars ledamöter här framlagt skälen hvarför de bedömt frågan ur en annan synpunkt än Kongl. Maj:t, men sedermera gått så långt, att de icke ens yrkat bifall till utskottets förslag. Jag tror icke att eftergifvenheten gerna kan gå längre, då man som jag är motståndare till det kungliga förslaget. Jag hade dock hoppats, att ej behöfva höra dessa högst obehagliga anmärkningar.

Efter härmed slutad öfverläggning rörande nu förevarande paragraf, hvilken utskottet föreslagit skola godkännas med den ändring, att ur punkten i) utginge orden: »Vid tillämpning af stadgandet i denna punkt skall jern- och stålskrot, fallet i ettdera riket efter derstädes förbrukadt utländskt fabrikat, anses såsom i detta rike framställdt», yttrade herr grefven och talmannen, att under öfver-

Förslag till förnyad förordning ang. Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. (Forts.)

läggningen endast yrkats, att ifrågavarande paragraf skulle godkännas med den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelsen.

Sedermera gjordes propositioner, först på antagande af utskottets berörda förslag och vidare derpå att ifrågavarande paragraf skulle godkännas med den lydelse Kongl. Maj:t föreslagit; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Reuterswärd: Då man nu med visshet kan förutse frågans utgång, hemställer jag hos herr grefven och talmannen, huru vida icke de efterföljande paragraferna kunde föredragas utan att uppläsas.

Häri instämde flere af kammarens ledamöter.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att uppläsning af hittills ej föredragna delar af Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag icke skulle ske, så vida ej begäran derom beträffande någon viss del framställdes, äfvensom att propositioner angående de särskilda paragraferna och öfverskrifterna ej skulle göras, derest icke sådant i följd af något yrkande blefve behöfligt.

§§ 4—11.

Öfverskriften till art. II.

§ 12.

Herr statsrådet friherre von Essen: Då en talare här under debatten rörande tredje paragrafen äfven yttrade sig om sjöfartsförhållandena, sådana de i lagförslagets tolfte och derpå följande paragrafer innefattas, uppfattade jag det som om han äfven ansåge det vara olämpligt, att dessa sistnämnda paragrafer antagits oförändrade, och särskildt tycktes mig denna anmärkning gälla denna punkt, som afser, att norska fartyg skola hafva samma rättighet att idka fraktfart å Sveriges kuster som de svenska fartygen. Jag kan i detta afseende icke underlåta att erinra, att samma rättighet är betingad för Sveriges fartyg å de norska hamnarne, samt att för öfrigt samma rättighet är medgifven flera andra länder, såsom Tyskland, Nederländerna, Belgien, England och Italien, äfvensom att Danmark åtnjuter enahanda rättighet i fråga om fartyg med en drägtighet af öfver 15 svåra läster. Då följaktligen så många främmande länder åtnjuta den ömsesidiga förmån, som också är betingad de svenska fartygen, kan man väl icke ifrågasätta, att Kongl. Maj:t skulle föreslå en inskränkning i afseende på Sveriges och Norges ömsesidiga sjöfartsförhållanden, som skulle försätta dessa länder i en ogynsam-

mare ställning till hvarandra, än såsom förhållandet är i fråga om åtskilliga andra främmande länder.

§§ 13—18.

Rubriken.

Samtliga nu föredragna delar af förslaget blefvo af kammaren godkända.

Utskottets i betänkandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Efter förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 21 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 3, öfver väckt motion angående skrifvelse till Konungen i fråga om samtrafik mellan enskilda telefonnät och statens interurbana telefonledningar m, m., bifölls utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan; och skulle, jemlikt stadgandet i § 63 mom. 3 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Förslag till ändring af § 74 regeringsformen.

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 22 och 24 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 7, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till ändrad lydelse af 74 § regeringsformen.

Friherre Klinckowström: Mot det förslag, som här af konstitutionsutskottet blifvit fastställt, måste jag afgifva min gensägelse.

Jag finner nemligen det vara farligt att i den ifrågavarande 74 § regeringsformen inflicka de bestämmelser, som här nyss blifvit upplästa. När, såsom bekant är, denna fråga vid näst föregående riksdag förevar, så föll den af olika anledningar i båda kamrarne. Huruvida det är nödvändigt, att ifrågavarande reqvisitionslagar, på sätt här är föreslaget, skola ega stöd i regeringsformen, det är en, äfven på de mest kompetenta håll, mycket omtvistad fråga. När den vid föregående riksdag förevar, hade nemligen Kongl. Maj:t förfrågat sig hos vederbörande myndigheter om dessa reqvisitionslagars konstitutionella beskaffenhet, och såsom man deraf funnit, hade både högsta domstolen och justitieministern ansett det vara onödigt eller icke behöfligt, att dessa lagar funne sitt stöd i grundlagen. Första

Förslag till ändring af § 74 regeringsformen. (Forts.)

Kammaren afslog emellertid frågan derför, att lagutskottet icke hade, sin pligt likmätigt, behandlat sjelfva sakförhållandet eller pröfvat lagförslagets olika paragrafer, utan i stället gått en annan väg, som med skäl anmärktes vara för utskottet obehörig, emedan det ingalunda tillhörde lagutskottets kompetens att upptaga den grundlagsenliga delen af frågan. Detta är, som bekant, en rättighet och skyldighet endast för konstitutionsutskottet. Jag tog mig då den friheten att i sak göra icke så få anmärkningar emot den framlagda lagen, och Första Kammaren återförvisade densamma på grund deraf, att kammaren ansåg, att den hade bort blifva i sak behandlad. Andra Kammaren deremot ansåg, att grundlagsfrågan och tvisten derom först måste afgöras. Men sedan dess hafva till min kunskap kommit åtskilliga förhållanden rörande sjelfva reqvisitionslagens beskaffenhet, och hvarpå denna fråga ytterst beror, som visa, att, enligt mitt förmenande, hela denna fråga bort af Kongl. Maj:t upptagas på ett helt annat sätt än som nu skett. Såsom vi veta, ansåg regeringen nödvändigt, att för tågande trupp skulle vid krigstillfälle i landet vissa reqvisitionsfrågor af Riksdagen lagligen bestämmas, så att Kongl. Maj:t vid sådana tillfällen egde rätt att fordra ganska mycket af landets bofaste invånare i de trakter, der trupp skulle frammarschera eller förläggas. Men, mine herrar, alla de lagbestämmelser, som då af Kongl. Maj:t framlemnades i form af lagförslag, återfinnas ju nästan utan undantag i Kongl. Maj:ts förordning af den 6 september 1842 om truppers och persedlars fortskaffande, hvilken förordning i militära kretsar gemenligen kallas »Kongl. Maj:ts nådiga tågordning». Denna tågordning är en förbättring af en äldre lag, som förskrifver sig från år 1791, hvilken senare åter kan spåras upp från Carl XI:s och Carl XII:s regeringstider. För öfrigt hafva sedan långt tillbaka i Vasatiden, ja, ända in i medeltiden, föreskrifter funnits rörande Kongl. Maj:ts rätt att under vissa krigstillfällen i landet fordra hjelp af invånarne till truppernas underhåll och framkomst. När nu snart under femtio år denna tågordning varit gällande, så synes det mig, som om det varit både lagutskottets och Kongl. Maj:ts pligt att vid sista riksdagen framlägga lagen, sådan den redan i 1842 års förordning existerat, i öfverensstämmelse med det förslag, som nu är afgifvet. Ty om detta lagförslag fordrar en grundlagsenlig stämpel för att blifva gällande och icke blifva grundlagsvidrigt, huru skall man då förklara, att samtliga myndigheter under snart femtio år till grund för reqvisitioner i krigstid för tågande trupp lagt en förordning, som är grundlagsvidrig? Mig tyckes detta vara ett besynnerligt förhållande, och jag anser, att Kongl. Maj:t i denna fråga bort gå till sjelfva hufvudsaken, som ju är, att få grundlags helgd åt reqvisitionslagen. Men då borde ock Kongl. Maj:t haft den upprigtigheten att säga, att denna reqvisitionslag såsom kongl. förordning existerat allt sedan år 1842.

På grund häraf, och då jag tror, att denna fråga till sin verk-

liga beskaffenhet ännu icke är fullständigt utredd, finner jag det för närvarande vara öfverflödigt att göra detta tillägg till grundlagen, hvilket äfven en reservant, som är en stor auktoritet i dessa frågor, nemligen herr Rydin, funnit obehöfligt. På dessa skäl yrkar jag, för min del, afslag å konstitutionsutskottets förslag i denna punkt.

Förslag till ändring af § 74 regeringsformen. (Forts.)

Herr Bergius: Kongl. Maj:ts förevarande proposition har varit föranledd af det förhållande, att det förslag, Kongl. Maj:t förra riksdagen framlade, angående reqvisitionslagar, icke blef af Riksdagen antaget, och detta, åtminstone till väsentlig del, grundades derpå, att åtskillige af Riksdagens ledamöter hyste den uppfattningen, att nuvarande grundlagsbestämmelser utgjorde hinder för lagarnes antagande. Då nu så är förhållandet, så — i fall man anser det nödvändigt att reqvisitionslagarne antagas — torde det väl också vara lämpligt, att de formella betänkligheter, som yppats emot förslaget, undanrödjas — och det är ju ingenting annat Kongl. Maj:ts förslag innefattar. Det har ansetts lämpligt, att det skulle ske genom ett tillägg till paragrafen, på det denna skulle rubbas så litet som möjligt. Är man af den åsigt, att grundlagen icke lägger hinder i vägen för förslaget, torde det väl ändock ur praktisk synpunkt vara lämpligt, att man genom ett dylikt tillägg undanrödjer de betänkligheter, som yppats. Jag tillåter mig derför yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan, det Kongl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af § 74 regeringsformen skulle antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, dels ock att samma förslag skulle förkastas.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 22 och 24 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 33, i anledning af väckt motion om antagande af ny ecklesiastik boställsordning, biföll kammaren utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan.

Herr statsrådet friherre *Åkerhielm* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till förnyade förordningar angående Sveriges allmänna hypoteksbank och angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända; samt

2:o) angående förändrade bestämmelser i fråga om denaturering af bränvin.

Dessa kongl. propositioner blefvo härefter föredragna och på begäran bordlagda.

Herr Bergström erhöll på begäran ordet och yttrade: Kammaren har i dag bordlagt Kongl. Maj:ts propositioner med förslag till förordning angående försäkring för olycksfall af arbetare och angående anslag till en riksförsäkringsanstalt. — Den första af dessa propositioner är uppenbarligen af beskaffenhet att böra hänvisas till förberedande behandling af lagutskottet. Lagutskottet har under väntan på denna kongl. proposition tagit i öfvervägande, huruvida utskottets öfriga arbeten skulle tillstädja utskottet att så grundligt, som detta vigtiga ämne kräfver, behandla berörda proposition och blifva färdigt med sitt betänkande å sådan tid att riksdagen kunde i någorlunda vanlig tid afslutas.

Utskottet har kommit till den åsigt, att sådant icke är möjligt; och i lagutskottets namn och å dess vägnar vågar jag derför hemställa, att denna kammare ville besluta tillsättande af ett särskildt utskott, bestående af 7 ledamöter från hvardera kammaren och med det antal suppleanter, som finnes lämpligt. I sådant fall borde till detta särskilda utskott kunna öfverlemnas äfven den andra propositionen, angående anslag till en riksförsäkringsanstalt, hvilken eljest skulle öfverlemnas till statsutskottet.

Kanske det må tillåtas mig att lemna en kort redogörelse för det skick, hvari lagutskottets arbeten befinna sig. Det finnes flera ärenden som icke ännu äro behandlade. Frågan angående ändringar i sparbankslagen är icke ens remitterad till utskottet. Frågan om de allmänna vägarnes underhåll är provisoriskt behandlad, men icke ännu slutbehandlad. En och annan motion är icke heller behandlad. Det vidlyftiga förslaget till ändringar i strafflagen har väl undergått andra behandlingen, men det är åtskilliga punkter som kräfva en närmare öfverläggning, innan man kan skrida till uppsättande af betänkandet. Efter hvad jag försport från statsutskottet, så antingen har eller kommer utskottet att göra en framställning om en sammansättning af lag- och statsutskottet för behandlingen af Kongl. Maj:ts proposition angående helsovårdens ordnande.

Det är på grund häraf som jag vågar framlägga mitt förslag om tillsättandet af ett särskildt utskott.

Detta förslag blef på derom framstäldt yrkande bordlagdt.

Ledighet från riksdagsgöromålen under fjorton dagar beviljades dels friherre *Barnekow* och herr *Billing* från och med morgondagen, dels herrar *Lithander, af Burén, Tornérhjelm* och *Andersson, Gustaf,* från och med den 28 i denna månad, dels herrar *Sjöcrona* och *Ekenman, Victor,* från och med den 29 innevarande mars, dels äfven herr *Lundström* från och med den 1 nästinstundande april; hvarjemte friherre *Leijonhufvud, Sten,* erhöll ledighet från riksdagsarbetet under tiden från och med morgondagen till och med den 8 i sistnämnda månad.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle näst efter Kongl. Maj:ts denna dag bordlagda nådiga propositioner uppföras herr Bergströms förslag om tillsättande af ett särskildt utskott samt derefter de utskottsbetänkanden, som denna dag bordlagts första gången.

Som föredragningslistan nu blifvit genomgången, medgaf kammaren, på framställning af herr grefven och talmannen, att de för sammanträdets fortsättande utfärdade anslagen finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 1,33 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Torsdagen den 27 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Föredrogs ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 164, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver 1 och 5 punkterna i dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 20, i anledning af väckta motioner angående förändringar uti kongl. förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker den 24 oktober 1885.

Herr Bergius: Jag hemställer, att detta ärende måtte hänvisas till Första Kammarens tillfälliga utskott n:o 2.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogos å nyo och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda under gårdagen bordlagda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående byte af mark mellan kronan och Örebro stad; samt

2:o) med förslag till förnyade förordningar angående Sveriges allmänna hypoteksbank och angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända.

Föredrogs å nyo och hänvisades till bevillningsutskottet Kongl. Maj:ts nästlidne dag bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående förändrade bestämmelser i fråga om denaturering af bränvin.

Efter förnyad föredragning af Kongl. Maj:ts under gårdagen bordlagda nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning angående försäkring för olycksfall i arbetet, hänvisades denna proposition till lagutskottet, dock under förbehåll att, derest, på sätt

föreslaget blifvit, ett särskildt utskott tillsattes för behandling af nämnda proposition, densamma skulle öfverlemnas till detta särskilda utskotts handläggning.

Efter förnyad föredragning af Kongl. Maj:ts sistlidne dag bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående anslag till en riksförsäkringsanstalt, blef denna proposition hänvisad till statsutskottet, dock under förbehåll att, derest, på sätt föreslaget blifvit, ett särskildt utskott tillsattes för densammas behandling, propositionen skulle öfverlemnas till detta särskilda utskotts handläggning.

Förslag om tillsättande af ett särskildt utskott. (Forts.)

Föredrogs herr *Bergströms* under gårdagen bordlagda förslag att för behandling af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen, dels med förslag till förordning angående försäkring för olycksfall i arbetet, dels angående anslag till en riksförsäkringsanstalt, skulle tillsättas ett särskildt utskott, bestående af sju ledamöter från hvardera kammaren.

Herr Ekman: Jag hade trott, att någon annan skulle i den föreliggande frågan begära ordet, men som jag icke hört någon göra det, ber jag få yttra mig öfver det af herr Bergström framlagda förslaget. Först tillåter jag mig dock beklaga, att ett så vigtigt förslag som den kongl. propositionen om olycksfallsförsäkring m. m. kommit till Riksdagen i de sista dagarne i mars månad. Det är ett lagförslag så vigtigt, att jag icke kan påminna mig att Riksdagen sedan införandet af den nya riksdagsordningen haft till behandling något till sina följder så djupt ingripande i en mängd förhållanden som detta, och derför hade det varit lyckligt om, då det skulle föreläggas denna Riksdag till behandling, det hade aflemnats så tidigt, att Riksdagen varit i tillfälle att, vid tillsättande af sina öfriga utskott, för behandlingen af detta lagförslag afse sådana krafter som särskildt äro egnade att med detsamma taga befattning. Emellertid måste nu åt den kongl. propositionen egnas all den uppmärksamhet och all den utredning som Riksdagen är i tillfälle att kunna åstadkomma, och jag vågar för min del tro, att detta sker allra säkrast och bäst derigenom att den kongl. propositionen remitteras till lagutskottet, som inom sig, i synnerhet efter den förstärkning af 16 suppleanter, som lagutskottet senast erhållit, eger både tillräckliga och goda krafter för att behandla detta ärende. Jag får således, herr grefve och talman, hos eder anhålla om proposition på afslag af det af herr Bergström väckta förslaget samt att kammaren behagade besluta, att den redan till lagutskottet remitterade Kongl. Maj:ts proposition skall derstädes behandlas.

Förslag om tillsättande af ett särskildt utskott. (Forts.)

Herr Bergström: Herr grefve och talman! Lagutskottet bör ju känna sig synnerligen tacksamt för det stora förtroende, som den siste talaren uttalade för detsamma; men Riksdagen må, i händelse den af lagutskottet genom mig gjorda framställningen afslås, bereda sig på att stanna qvar icke obetydligt utöfver den tid, då riksmötet vanligen slutas. Lagutskottets arbeten äro nemligen i det skick, att utskottet icke kan taga i hop med den kongl. propositionen förr än kanske i slutet af april månad. Hvad angår utskottets sammansättning, måste jag relevera, att inom detsamma för närvarande icke finnes en enda stor arbetsgifvare, och att den kongl. propositionen i det allra närmaste berör de store arbetsgifvarne. När vid förra riksdagen framlades en kongl. proposition med förslag till lag angående skydd för yrkesfara, skedde det så tidigt, att man kunde i utskottet insätta arbetsgifvare och yrkesidkare, och det lände till stor fromma för lagförslaget; nu deremot är sådant icke möjligt, såsom jag tror just derför, att man redan varit tvungen att utöfver det vanliga antalet suppleanter ytterligare tillsätta 8 sådana, och det icke går an att derutöfver tillsätta nya suppleanter; sådant skulle draga öfver i det löjliga. Att behof förefans af nya suppleanter, derom kan man icke tvista, ty såsom jag upplyste, när jag väckte förslag i frågan, voro icke flera än fem ledamöter från Första Kammaren tillstädes i utskottet, då det skulle behandla en ytterst vigtig fråga, den om revision af strafflagen. Jag tror att det vore välbetänkt, om kammaren bifölle mitt förslag, men jag böjer mig för kammarens beslut och skall icke beklaga mig öfver ett afslag, ehuru lagutskottet verkligen är öfverhopadt med så mycket arbete, att jag icke tror utskottet, om ytterligare arbete ålägges detsamma, kunna nöjaktigt utföra allt till den tid, då riksdagen plägar slutas. Jag yrkar fortfarande bifall till förslaget.

I detta anförande instämde grefve *Sparre*.

Herr Alin: Jag anhåller för min del att hufvudsakligen på grund af hvad herr Ekman anfört få yrka bifall till herr Bergströms förslag.

Då det ifrågavarande ärendet, hvilket ju är af stor vigt och betydelse, så sent framkommit till Riksdagen, är det af så mycket större vigt, att Riksdagen söker egna detsamma all den omsorgsfulla, kraftiga och skyndsamma behandling, som Riksdagen kan lemna, och till följd deraf ber jag att få instämma i herr Bergströms förslag.

Herr Ekman: Af hvad herr Bergström nyss anförde har jag dragit den slutsatsen, att om lagutskottet blir förstärkt med några sådana personer, som han för närvarande finner saknas inom utskottet, skulle det blifva lättare för lagutskottet att behandla detta ärende. Den utvägen står efter mitt förmenande alltid öppen att

föröka antalet af suppleanterna inom lagutskottet ännu något mera, hvarigenom den anmärkta bristen kunde blifva afhjelpt. Den utsigt han stält för Riksdagen, att möjligen få vara samlad något längre än som annars kunde blifvit fallet, qvarstår visserligen, men det är heller icke alldeles säkert, att hänvisandet af denna fråga till ett särskildt utskott skulle komma att hafva till påföljd, att ärendet blir hastigare behandladt än af lagutskottet, ty jag tviflar på att det utan mycket stora svårigheter skall blifva möjligt för Riksdagen att sammansätta ett särskildt utskott af sådana personer, som kunna anses mest qvalificerade att behandla frågan utan betänkliga rubbningar i de ordinarie utskotten, och då blir efter mitt förmenande följden alltid precis densamma. Tager man bort några af de krafter, som redan finnas inom de ordinarie utskotten, går arbetet långsammare derstädes. I hvilket fall som helst tror jag dock icke, att riksdagen kommer att väsentligen förlängas antingen ärendet handlägges af ett ordinarie eller ett särskildt utskott.

Förslag om tillsättande af ett särskildt utskott. (Forts.)

Jag fortsätter, herr grefve och talman, att yrka, att ärendet måtte behandlas af lagutskottet.

Herr Bergström: Den brist, som förefinnes hos lagutskottet, skulle visserligen till en del kunna afhjelpas på det sätt, som den siste ärade talaren föreslagit, men arbetets tunga blefve för visso icke derigenom lindrad.

Utskottet har i dag utsett särskilde delegerade för att tillsammans med statsutskottets andra utgiftsafdelning behandla en stor och vigtig kongl. proposition, nemligen den om ordnande af den allmänna och enskilda helso- och sjukvården. Utskottet har vidare utsett delegerade för att tillsammans med delegerade från stats- och bankoutskotten handlägga den kongl. propositionen angående tillägg till förordningen om en postsparbank för riket den 22 juni 1883. Vidare har man att vänta en kongl. proposition om ändring i lagen angående allmänna hypoteksbanken, hvilket också torde föranleda, att vissa delegerade från lagutskottet komma att tagas i anspråk för behandlingen af denna fråga. Det är enligt mitt förmenande icke billigt att lägga på ett utskott så mycket arbete, som man nu vill lägga på lagutskottet genom att afslå den af mig gjorda framställning. Jag har sannerligen icke gjort den med synnerligt nöje, ty för egen del skulle jag oändligt gerna velat vara med om den förberedande behandlingen af ifrågavarande vigtiga lagstiftningsärende.

Det må icke sägas, att alla krafter i denna kammare redan äro tagna i anspråk. Det förhåller sig tvärt om. Här finnas många ledamöter, hvilka hittills icke blifvit använda för utskottsarbete och dock äro synnerligen lämpliga att i det föreslagna särskilda utskottet utreda frågan om olycksfallsförsäkring. Det kan naturligtvis icke falla mig in att låta denna öfverläggning sjunka ner till en öfverläggning om personer, men jag vill nämna,

Förslag om tillsättande af ett särskildt utskott. (Forts.)

att jag här på en lista uppsatt namnen på 24 ledamöter, af hvilka hvar och en efter mitt förmenande är lämplig att insättas i det särskilda utskottet.

Herr Annerstedt: På de af den förste talaren anförda skäl anhåller jag vördsamt att få påyrka bifall till det af lagutskottets ordförande framlagda förslaget om tillsättande af ett särskildt utskott.

Vigten och betydelsen af den lagstiftning, som nu är i fråga, har med rätta framhållits, och af alla dem, som sysselsatt sig med lagstiftningsarbete, kan vitsordas, att ett dylikt arbete vinner väsentligt derpå, att de, som komma att handlägga en omfattande fråga, få uteslutande sysselsätta sig dermed utan att samtidigt splittra sina krafter på arbeten inom andra lagstiftningsområden.

Låt vara att lagutskottet kan medhinna denna fråga, får det dock icke förbises, att lagutskottet har många andra lagstiftningsfrågor, hvilka, ännu under arbete, måste under innevarande riksdag af detsamma bringas till slut. Det utskottsarbete, som på nu förevarande fråga kommer att nedläggas, skall derför blifva mycket mera genomgående och för frågans framtida behandling vinstbringande, om de sakkunniga personer, hvilka man ifrågasatt att insätta såsom suppleanter i lagutskottet, i stället blifva valda till ledamöter i ett af Riksdagen tillsatt särskildt utskott.

Jag vågar sålunda vördsamt anhålla om bifall till det af lagutskottets ordförande väckta förslaget.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framstälda yrkandena propositioner, först på bifall till herr Bergströms förslag om tillsättande af ett särskildt utskott och sedan på förkastande deraf; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Jemlikt § 37 mom. 1 riksdagsordningen skulle Andra Kammaren inbjudas att i det nu fattade beslutet förena sig med Första Kammaren.

På särskilda af herr grefven och talmannen gjorda framställningar beslöts härefter, dels att, för den händelse kamrarne enades om tillsättande af ett särskildt utskott för ifrågavarande kongl. propositioners behandling, till detta utskott skulle utses fyra suppleanter från Första Kammaren, dels ock att, derest båda kamrarne före nästa lördag sammanstämmande beslutit tillsätta ett sådant särskildt utskott, Första Kammaren vid det sammanträde, som nämnde dag komme att hållas, skulle företaga val af ledamöter och suppleanter i berörda utskott.

Härpå justerades ett protokollsutdrag angående detta ärende.

Föredrogos, men bordlades å nyo, på flere ledamöters begäran, statsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 40—44.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 25, angående sådan ändring i gällande kommunal- och folkskolelagstiftning, att, der kyrkoförsamling består af flera kommuner, hvarje kommun må ega rätt att förvalta sitt skolväsende och inom sig utse skolråd; samt

n:o 26, med förslag till förordning angående ändrad lydelse af § 16 samt tillägg till § 63 i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades grefve *Barnekow* under fjorton dagar från och med denna dag, herr *Nilsson* under tolf dagar från och med morgondagen samt grefve *Sparre* under tolf dagar från och med den 29 i denna månad.

Justerades ytterligare fem protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2,30 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.